

İyiliği Emir, Kötülüğü Nehiy-8

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

İmam Nevevî rahmetullahi aleyh, konumuzun başından bu yana dinimizin önemli bir parçası olarak izah ettiğimiz hadis-i şeriflerle iyiliği emretmek ve kötülüğü engellemek konusunu önümüze getirdi. Şimdi de İsrailoğulları'nda yaşananlardan bir kesiti ve karakterlerine dair tespiti içeren hadis-i şerifi ele alacağız.

Bu hadis-i şerifi okumakla kalmayıp yaşadığımız toplum açısından iyilikleri emretme ve kötülükleri engelleme görevimizin neye mal olacağını da düşünme görevimizi yerine getirmeliyiz. Resûlullah aleyhissalatu vesselam Efendimiz, İsrailoğulları'nda yaşananları İbni Mesud radiyallahu anhin rivayet ettiği hadis-i şerifinde şöyle anlatıyor:

عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

إِنَّ أَوَّلَ مَا دَخَلَ النَّقْصُ عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ كَانَ الرَّجُلُ يَلْقَى الرَّجُلَ فَيَقُولُ: يَا هَذَا اتَّقِ اللَّهَ وَدَعْ مَا تَصْنَعُ فَإِنَّهُ لَا يَجِلُّ لَكَ، ثُمَّ يَلْقَاهُ مِنَ الْعَدُوِّ وَهُوَ عَلَى حَالِهِ، فَلَا يَمْنَعُهُ ذَلِكَ أَنْ يَكُونَ أَكْبَلَهُ وَشَرِيْبَهُ وَقَعِيدَهُ، فَلَمَّا فَعَلُوا ذَلِكَ ضَرَبَ اللَّهُ قُلُوبَ بَعْضِهِمْ بِبَعْضٍ ثُمَّ قَالَ:

لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ. كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنْفُسُهُمْ إِلَى قَوْلِهِ {فَاسْفُؤْنَ}

ثُمَّ قَالَ: كَلَّا وَاللَّهِ لَتَأْمُرَنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَلَتَأْخُذَنَّ عَلَى يَدِ الظَّالِمِ وَلَتَأْطِرُنَّهُ عَلَى الْحَقِّ أَطْرًا، وَلَتَقْصُرُنَّهُ عَلَى الْحَقِّ قَصْرًا، أَوْ لَيَضْرِبَنَّ اللَّهُ بِقُلُوبِ بَعْضِكُمْ عَلَى بَعْضٍ، ثُمَّ لَيَلْعَنَكُمْ كَمَا لَعَنَهُمْ

“İsrailoğulları arasında dinden sapma ilk defa şöyle başladı:

Bir adam bir başka adama rastlar ve ‘Bana baksana! Allah’tan kork ve yapmakta olduğun şeyi terk et. Çünkü bu sana helal değildir’ derdi. Ertesi gün aynı işi yaparken o adamla tekrar karşılaşır ve onu yaptığı kötü işten nehyetmediği gibi onunla yiyip içmekten ve birlikte olmaktan da çekinmezdi. Onlar böyle yapınca Allah Teâlâ kalplerini birbirine benzetti.

Sonra Resûl-i Ekrem şu ayeti okudu:

‘İsrailoğulları’ndan kâfir olanlar Davud’un ve Meryem oğlu İsa’nın diliyle lanetlenmişlerdir. Bunun sebebi başkaldırmaları ve aşırı gitmeleriydi. Birbirlerinin yaptıkları fenalıklara mâni olmuyorlardı. Yapmakta oldukları ne kötüydü. Onlardan çoğunun inkâr edenleri dost edindiklerini görürsün. Nefislerinin onlara ahiret hayatı için hazırladığı şeyler ne kötüdür. Allah onlara gazap etmiştir, onlar azap içinde temelli kalacaklardır. Eğer Allah’a, Peygamber’e ve ona indirilen Kur’an’a inanmış olsalardı, onları dost edinmezlerdi. Fakat onların çoğu yoldan çıkmış kimselerdir.’ [Maide suresi, 77-81. ayet-i kerimeler]

Peygamber aleyhisselam daha sonra şöyle buyurdu:

Hayır, Allah’a yemin ederim ki ya iyiliği emreder ve kötülükten nehyeder, zalimin elini tutup zulmüne mâni olur, onu hakka döndürür ve hak üzerinde tutarsınız ya da Allah Teâlâ kalplerinizi birbirine benzetir, sonra da İsrailoğulları’na lanet ettiği gibi size de lanet eder.” (Ebu Davud, Tirmizî)

Âlimin vazifesi kötülük kalkana kadar mücadele etmek ya da haber bülteni okur gibi söyleyeceğini söyleyerek çekip gitmek değildir. Âlim, Allah’ın emirleri yerine gelinceye ve yasaklananlar ortadan kalkıncaya kadar söyleyecek, söyleyecek, söyleyecektir. İsrailoğulları’ndan örnek olarak önümüze

konan âlim kimsenin ise bu tavırda olmadığını görüyoruz. Onun bu tavrını Allah Teâlâ bütün İsrailoğulları'nın lanetlenme sebebi olarak bize anlatıyor. Kötülükleri engellemediklerinden dolayı, gelen lanet hem kötülerini hem iyileri kapsamıştır. Başlangıçta olan şey bir kötülüğü engellemekte ısrar etmemekten ibarettir.

Nevevî rahmetullahi aleyhin hadis-i şerifi ikaz olarak bu konu altında zikretmesinin sebebi, âlimlerimizin o zamanın âlimleri gibi hareket ederek yanlışlara müdahaleden uzak durmalarının neye mal olacağını anlatmaktır.

Ortada üç hata vardır: Günah yapılmakta, günah açıktan yapılmakta, gereği kadar emr-i bi'l-maruf ve nehy-i ani'l-münker yapılmamaktadır. Günah işlenmemeliydi, işlendi; açığa çıkarılmamalıydı, çıkarıldı; emr-i bi'l-maruf ve nehy-i ani'l-münker (iyiliğin emredilip kötülüğün engellenmesi) kapasitesi buna engel olmalıydı, olmadı.

Bu üç aşamalı durum o toplumdaki dindarlık iddiasıyla eylemler arasında bir çelişkiyi ortaya çıkarmıştır. Konuşurken dindar, iş yaparken dinden uzak olmak türünden bir manzara meydana gelmiştir. Hadis-i şerif elbette öncelikle âlimlerin ve irşat vazifesini yüklenmiş müftülerin, imamların, müezzinlerin, din dersi öğretmenlerinin muhatabıdır. Bu kimselerin irşadında da bir kere nasihat ettikten sonra çekip gitmeye haklarının olmadığı sonucu çıkarılabiliyor. Aksi takdirde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin tehdidi açıktır.

Hadisimizde yeni bir ifadeye rastlamış bulunuyoruz ki iyilik görevi yerine getirilmeyince tehdit olarak "kalplerin birbirine benzetilmesi"nden söz ediliyor. Önceki hadislerde bu görev yapılmazsa Allah'ın azabının dualarımızın kabul edilmemesi şeklinde tecelli edeceği haber verilmişti, şimdi ise kalplerin birbirine benzetilmesi.

Müslüman toplumda iki sınıf insan vardır: Birinci sınıftakiler alkol alıp zina eden, faiz saf bir zehir olduğu hâlde alan, namaz kılmayan gürühtür. Bunların kalpleri kapkaradır ve Allah'tan kopuk hâlde yaşarlar. İkinci sınıftakiler namaz kılarlar, faizden kaçarlar, âlimdirler veya değillerdir ama emirleri yerine getirirler. Bunların kalpleri tertemizdir ve Allah Teâlâ bunları, dinini yaşayan kullar olarak görmektedir.

Kara kalplileri kendi sınıfı olarak gören İblis onları kullanarak toplumda haramlar işletir; faizi yaygınlaştırır, tesettürden uzaklaştırır, aileleri dağıtır, hırsızlık yaptırır, rüşveti hakmış gibi gösterir, ebeveynlere karşı terbiyesizliği çağdaş kazanım diye yutturur. Kalbi temiz olanlara bu manzarayı önlemeleri emredilmiştir; nasihat ederek, yalvararak, dilekçe yazıp kamuoyu oluşturarak veya her nasıl olursa. Bu sınıftakiler namaz kılmayı bir görev olarak bilip uyguladıkları gibi toplum ahlakının bozulmaması için de kötülükleri engellemeyi görev bilmişlerdir.

Allah Teâlâ bu görevi İsrailoğulları'ndan istemiş ama onlar emri kabul edip aldıktan sonra sözlerinin dinlenmemesi durumunda ısrar ederek görevlerini yerine getirmekte istikrarlı olmamışlardır. Hatta o kadar ki bir, iki, üç kere uyardıktan sonra artık sözlerinin dinlenmediğine ikna olarak uyardıkları kimselerin işlediği kötülüklerle ortak olmaya bile başlamışlardır. Alkol tüketeni uyarıyorduysalar bir zaman sonra alkol sofrasına katılmaya, tesettürü bozuk kimseyi uyarıyorduysalar bir zaman sonra kendileri de tesettüre dikkat etmemeye yeltenmişlerdir. Bir hafta önce yapılanın yanlış olduğunu söylerken, bir haftanın ardından uyardıklarına bir bakıma destek vermişlerdir.

Şeytan kara kalplileri kazanmış, çalıştırırken bir de temiz kalplileri gri kalpli hâle getirmiş olur. Böylece temiz kalpliler uyarı görevini bırakır, kara kalpliler için 'zararsız' hâle gelirler. Kara kalpliler beyaza dönüşmeyeceklerine göre sürecin sonunda beyazlar karaya dönüşür ve karşı tarafın adamları olurlar.

Ümmetimize verilen görev, İsrailoğulları'nın teslim alıp kaybettikleri ile aynıdır. Şeytan ona tâbi olanları zina, faiz, çıplaklık, ana-babaya isyan, kardeşlik hukukunu ihlal ve iftira ile öne çıkardığında

müminler bunların hemen engellenmesini buyurmuştur. Müminler bundan bıkmış kenara çekilirse çekilmenin cezası yukarıda haber veriliyor. Görev sürekli yapılmalıdır ve her gün ezan okunduğu için bir süre sonra “bin dört yüz seneden beri ezan okunuyor, bu kadar yeter” denemediği gibi bu görev için de “artık yeter” denecek bir son yoktur. Şeytan ortaya her fitne çıkardığında iki kelimeyle nasihat etme yeterliliğinde olanlar öne atılarak iyiliği emredip kötülüğü engelleme mücadelesine katılacaklardır. Katılmazlarsa yaşanan, iman erozyonu (asimilasyon) olur.

İffetli, haram yemeyen bir toplumun içine bir yabancı düşünceli geliyor, ona önceleri “bu nereden gelip bizim aramıza girebildi!” tepkisi gösterilirken sonraları imrenilen birine dönüşüyor. Tesettürlü kadınların bulunduğu bir düğünde şirret veya tesettür ölçülerini esnetmiş biri geliyor, genç kızlar ona ilgi gösterince büyüklerin bu ilgi göstermeye tepkisiz kalması veya tepkilerindeki zayıflık, o genç kızların diğer tarafa benzemeleriyle sonuçlanıyor. Çünkü bir yerden sökülme başlayan örgünün artık nerede duracağı bilinemez. Dinden, ahlaktan ve insanlıktan hiç ödün vermemek ilkesi korunmalıdır. Ümmetimizin içindeki çürüklükler bu tam koruma ilkesinin hayatta tutulmamasından dolaydır.

*

199. hadis-i şerifte bir ayet üzerinden Müslümanlar ikaz ediliyor. Maide suresinin 105. ayeti olarak geçen bu ilahî ikazı insanların yanlış anladığını fark eden Ebu Bekir radiyallahu anh, Peygamber aleyhisselamın terbiyesini en yakından görmüş olmanın verdiği şuur ile onlara sesleniyor.

عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ أَنَّهُ قَالَ:

أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ تَقْرَأُونَ هَذِهِ الْآيَةَ: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّ النَّاسَ إِذَا رَأَوْا الظَّالِمَ فَلَمْ يَأْخُذُوا عَلَى يَدَيْهِ أَوْشَكَ أَنْ يَعْمَهُمُ اللَّهُ بِعِقَابٍ مِنْهُ

Ebu Bekir es-Siddik radiyallahu anh şöyle dedi:

“Ey insanlar, şüphesiz siz şu ayeti okuyorsunuz: ‘Ey inananlar, siz kendinize bakın, doğru yolda iseniz sapıtan kimse size zarar veremez. Hepinizin dönüşü Allah’adır. İşlemekte olduklarınızı size haber verecektir.’

Oysa ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken işittim:

Şüphesiz ki insanlar zalimi görüp de onun zulmüne engel olmazlarsa Allah’ın kendi katından göndereceği bir azabı hepsine umumîleştirmesi yakındır.” (Ebu Davud, Tirmizî, İbni Mace)

Ayetin söylediği, müminlerin iyi mümin olmaları durumunda kötünün kötülüğünden zarar görmeyecekleridir. Dışarıdan bakıldığında bu ayetten anlaşılan, bir kimsenin sözgelimi içkiyle alakası olmadığı meyhanede takılanların kendi hâllerine bırakılıp “Allah’tan bulsunlar” denerek terk edilmelerinin düşünülebileceğidir. Bu düşüncenin insanların zihninde yer ettiğini hisseden Ebu Bekir radiyallahu anh, onlara bu anlayışlarının hatalı olduğunu hatırlatmak istemiş, ayetteki “hidayet üzereyseniz/doğru yolda iseniz” ifadesini gözden kaçırmamalarını, ayetin hiçbir işe karışmamak şeklinde anlaşılmasını tavsiye etmiştir. Çünkü emr-i bi’l-maruf ve nehy-i ani’l-münker de Allah’ın emirlerinden biri ve doğru yolda olmanın şartlarındandır. Bunu yapmayan da hidayet üzere sayılamaz.

Yeğenin hâli hatırıyla, baldızının ahlakıyla, eniştesinin yanlışlarıyla ilgilenmeyip her koyunun kendi bacağından asılacağı düşüncesiyle yaşayanlar hidayet üzere değildir. Hacca gitmiş ama hacdan döndükten sonra mesela namaz kılmayı bırakan birinin hidayet üzere olduğunu söyleyemeyiz, burada bir arıza vardır.

Zalimi (babasına el kaldıran, rüşvet yediği bilinen, faizli bankayla çalışan...) görüp de zulmüne engel olunmaz, ezanların okunduğu bir şehirde böyleleri rahat dolaşırsa zalim, toplum içinde engellenmiyor demektir. Bu da Allah'ın göndereceği azabın toplumun tamamına gelmesini gerektirir. Suçu işleyen yüz kişidir ama bir milyon nüfusu olan şehre gelen azaptan herkes etkilenir.

Bir vatandaşın belediyedeki işini kendi evindeymiş gibi rahat halledemediği, rüşvete ve torpile ihtiyaç duymadan imza alamadığı şartlarda belediyelerin ramazan ayında düzenledikleri iftarlar ne hakla gerçekleştirilebilir ki? Belediyenin görevi iftar vermek mi belediyede adaleti sağlamak mıdır? Bu, yapamadığı bir işi yaptığını zannettiği başka bir işle kapatmaktır. Ama Allah Teâlâ'nın melekleri böyle bir şeye kanmazlar. İnsan anca kendi kendini kandırır.

Müslüman toplumda mutlak hürriyet yoktur, hürriyet sınırsız değildir. Bir insan evinde alkol şişesi bulundurabilirse de bunu teşhir edemez. Alkolü teşhir etmek Allah'ın yasağına karşı hürriyet kullanmaktır ve bu mümkün değildir. Alan razı, veren razı diye rüşvete mahal verilemez.

Bir toplum Müslümansa şayet, zalim olan karşısında Müslümanlar'ı bulmalıdır. Mazlum yanında mümin kardeşlerini bulmalıdır. Dul bir kadın yanında yaşadığı şehrin bütün müminlerini bulmuyorsa Allah'ın azabından korunmak söz konusu olmaz. Azabın gelişi de kalplerin birbirine benzemesi, toplumdaki bereketin kalkması, manevî hazların kayboluşu ve daha birçok şekilde yaşanabilir.

Anlaşıyor ki ümmet-i Muhammed'in evlatlarını yetiştiren hocalar medenî cesareti olan, içinden geçenleri her ortamda konuşabilen, yürekli mümin yetiştirmelidirler. Terbiye ve ahlak başka, yanlış söyleyebilme başka şeydir. Yanlış zannettiğinin doğru olduğunu öğrenince özür dilemeyi bilmek de mümin terbiyesine elbette dâhildir. Söze baltayla girmemek, kişiliğinin oturduğu ortamda ve kapasitesi kadar konuşmak, bağırıp çağırılmayıp kalplerin Allah'ın elinde olduğunu unutmamak müminin prensiplerindedir.

Rabbimiz öğrendiklerimizle amel etmeyi hepimize nasip buyursun. Amel etmek kolay değil ancak cennetin bir bedeli olduğu hatırdan çıkarılmamalıdır. Sonsuzluk yeri olan cennet için yeri geldiğinde üç dakika söz söylemeye acınır mı?

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ. وَصَلَّى اللّٰهُ وَسَلَّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَىٰ اٰلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِيْنَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.